

การเตรียมความพร้อม
ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน
ในเด็กปฐมวัย

(Pre-reading skills)

การเตรียมความพร้อม
ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน
ในเด็กปฐมวัย
(Pre-reading skills)

หนังสือ การเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านในเด็ก
ปฐมวัย (Pre-reading skills)
บรรณาธิการ พญ.นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช
พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2557
จำนวนพิมพ์ 5,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย สถาบันราชานุกูล

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ห้ามลอกเลียนแบบส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้โดยไม่ได้รับอนุญาต
จากเจ้าของลิขสิทธิ์
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

คำนำ

จากการสำรวจระดับสติปัญญาเด็กไทยโดยกรมสุขภาพจิตพบว่า สถานการณ์ปัญหาระดับสติปัญญาเด็กไทย IQ ยังเป็นเรื่องที่น่าห่วงและจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จากผลการสำรวจระดับสติปัญญาล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 พบว่าเด็กไทยมีค่าเฉลี่ย IQ เท่ากับ 98.59 (ค่าเฉลี่ยปกติ 90 - 109) ซึ่งถือว่าเป็นค่าระดับสติปัญญาที่อยู่ในเกณฑ์ปกติแต่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับคะแนนการสอบประเมินผลนักเรียนนานาชาติ ในปี 2555 พบว่า เด็กไทยมีทักษะทางการคิดและการใช้ภาษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ การอ่านและวิทยาศาสตร์ มีคะแนนรวมอยู่ในอันดับที่ 50 จาก 65 ประเทศสมาชิกขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) ขณะที่คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เฉลี่ยในระดับประเทศก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติคือ มีค่าคะแนนอยู่ที่ 45.12 จากค่าคะแนนปกติ 50-100

ในการส่งเสริมและพัฒนา IQ EQ เด็กไทยจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการคิด การใช้ภาษา และทักษะด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชีวิต โดยต้องเริ่มฝึกตั้งแต่วัยทารก การฝึกทักษะด้านภาษา ผู้ปกครองสามารถฝึกทักษะให้แก่เด็กได้ด้วยการเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน (Pre-reading skills) ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะด้านภาษา สติปัญญาและอารมณ์

หนังสือการเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านในเด็กปฐมวัยนี้ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ทันวิชาการผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาและสาธารณสุข ใช้เป็นแนวทางในการแนะนำส่งเสริมความรู้แก่พ่อแม่และผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำไปส่งเสริมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านแก่บุตรหลานที่อยู่ในปฐมวัย พร้อมทั้งการพัฒนาชุดเทคโนโลยีและองค์ความรู้การพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และทักษะด้านอารมณ์ในเด็กปฐมวัย เพื่อการพัฒนาศักยภาพสมองและการรู้คิดของเด็กไทยในการเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์

ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
การเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย	1
พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย	2
ทักษะพื้นฐานด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย	4
เทคนิคเตรียมอ่าน...ตามวัย	9
แนวทางการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กปฐมวัยสำหรับคุณครู	12
พ่อแม่ ผู้ปกครองจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ลูกได้อย่างไร	14
ตัวอย่างอุปกรณ์พัฒนาทักษะด้านการอ่านเบื้องต้น	17
บรรณานุกรม	23
คณะผู้จัดทำ	24

การเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐาน ด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย

การอ่านของเด็กเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องโดยเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย การเตรียมความพร้อมทักษะด้านการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูจะต้องฝึกทักษะเฉพาะบางอย่างตั้งแต่ช่วงปฐมวัยก่อนที่เด็กจะเข้าเรียนในชั้นอนุบาล โดยเด็กควรมีประสบการณ์ในการอ่านผ่านเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ ทั้งการอ่านภาพจากหนังสือนิทาน อ่านเครื่องหมายและอ่านสัญลักษณ์ เมื่อเด็กอยู่ในวัยอนุบาลเด็กรู้จักจะซึมซับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวได้ง่ายและรวดเร็ว คุณครูควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและเคยชินกับการอ่านหนังสือ จนพัฒนาเป็นนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ส่งเสริมทักษะการฟัง กระตุ้นจินตนาการและความคิดรวบยอด เป็นการพัฒนาศักยภาพสมองเด็กปฐมวัยผ่านการอ่าน นอกจากนี้ การอ่านยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจอีกด้วย เด็กที่อ่านหนังสือได้ปกติจะมีการทำงานเชื่อมโยงกันของสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ และสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษา องค์ประกอบพื้นฐานหลักที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือถูกต้อง ได้แก่ การที่เด็กมีจำนวนคำศัพท์มากในสมอง รู้จักเสียงในภาษาสิ่งแวดล้อมของเด็กและการที่เด็กรู้จักตัวอักษรและสัญลักษณ์ จากงานวิจัยพบว่าถ้าให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากพ่อแม่หรือครูโดยตรง เด็กจะเชื่อมโยงความหมายของเสียงกับภาพคำศัพท์ได้ดีกว่าเด็กที่เรียนจากเทปหรือวิดีโอ

นอกจากนี้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูถือว่าเป็นผู้เปิดโลกการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกฝังการรักการอ่านอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยผ่านการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การเล่น การพูดคุย เพราะเด็กเรียนรู้จากการเล่น กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กมีจำนวนคำศัพท์มากในสมอง รู้จักเสียงในภาษาสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการอ่านหนังสือ มีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นเมื่อเข้าสู่โรงเรียน ดังนั้น พ่อแม่ควรเปิดโอกาสให้ลูกได้รับประสบการณ์ทางภาษา รวมทั้งสร้างความมั่นใจและให้กำลังใจลูก

พัฒนาการทางภาษา ของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางภาษาของเด็กประกอบด้วย 7 ระยะ ดังนี้

1. ระยะปะปะ (แรกเกิด - 6 เดือน)

ในระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะเปล่งเสียงที่ยังไม่มีความหมาย เพื่อบอกความต้องการและเมื่อได้รับการตอบสนองจะรู้สึกพอใจ ตัวอย่างเช่น เด็กจะร้องไห้เมื่อรู้สึกหิวหรือเพราะรู้สึกเป็นสุขที่ได้ส่งเสียงออกมา ในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ดีของการสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการทางการพูด ในเด็กที่มีสุขภาพดีจะมีโอกาสพัฒนาทางภาษาได้ดีกว่าเด็กที่ไม่สบายหรือเจ็บป่วย

2. ระยะแยกแยะ (6 เดือน - 1 ปี)

เด็กจะสามารถแยกแยะเสียงต่างๆ ที่เขาได้ยิน เด็กจะเริ่มเลียนเสียงสูงๆ ต่ำๆ ถ้าเสียงที่เขาเปล่งออกมาได้รับการตอบสนองในทางบวก เขาก็จะเปล่งเสียงนั้นซ้ำอีก

3. ระยะเลียนแบบ (1 - 2 ปี)

ในระบะนี้เด็กก็จะเริ่มเลียนเสียงต่างๆ ที่เขาได้ยิน เช่น เสียงพ่อแม่/ผู้ดูแลที่ใกล้ซิด เสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่มี ความหมายจะค่อยๆ หายไป เด็กจะเริ่มตอบสนองต่อเสียงที่รับฟังได้มากขึ้น ซึ่งนับว่าพัฒนาการทางภาษาจะเริ่มต้นอย่างแท้จริงที่ระยะนี้

4. ระยะขยาย (2 - 4 ปี)

เด็กจะหัดพูดโดยจะเริ่มจากการหัดเรียกชื่อ คน สัตว์ และสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง นก แมว หมา ฯลฯ ระยะนี้เด็กจะเริ่มเข้าใจสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ในอายุ 2 ปี เด็กจะเริ่มพูดเป็นคำ พออายุ 3 ปี เด็กจะเริ่มพูดเป็นประโยคได้ และเมื่ออายุ 4 ปี เด็กจะเริ่มใช้คำศัพท์ต่างๆ

5. ระยะโครงสร้าง (4 - 5 ปี)

ระยะนี้เด็กจะมีความสามารถในการรับรู้และการสังเกตมากขึ้น เด็กจะเริ่มเล่นสนุกกับการคิดคำและประโยคต่างๆ ของตนเองโดยอาศัยการสร้างจากคำ วลี ประโยคที่ได้ยินจากคนอื่นๆ พูด เด็กจะรู้สึกสนุกกับการเปล่งเสียง โดยอาจจะเล่นเกมกับเพื่อนๆ หรือสมาชิกในครอบครัว

6. ระยะตอบสนอง (5 - 6 ปี)

เด็กจะมีความสามารถในการคิดและมีพัฒนาการทางภาษาที่สูงขึ้น ใช้ภาษาจากสิ่งที่เขามองเห็นและรับรู้ที่เป็นแบบแผนมากขึ้น การพัฒนาทางภาษาของเด็กในวัยนี้จะเริ่มใช้ไวยากรณ์อย่างง่ายได้ รู้จักคำที่เกี่ยวข้องกับบ้านและโรงเรียน

7. ระยะสร้างสรรค์ (อายุ 6 ปีขึ้นไป)

เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กจะเล่นสนุกกับคำและหาวิธีสื่อความหมายด้วยตัวเลข ในระยะนี้เด็กจะพัฒนา วิเคราะห์และสร้างสรรค์ทักษะในการสื่อความหมาย มีการใช้ถ้อยคำสำนวนการเปรียบเทียบและภาษาพูดที่เป็นนามธรรมมากขึ้น

ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน สำหรับเด็กปฐมวัย

ทักษะหลายๆ ด้านสามารถเรียนรู้ได้โดยธรรมชาติในระหว่างการเจริญเติบโตของเด็ก ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน พ่อแม่จะสามารถช่วยลูกในการพัฒนาทักษะนี้โดยการพูดคุยและการอ่านหนังสือด้วยกัน การเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย ที่พ่อแม่สามารถนำไปใช้ได้ มีดังนี้

1. การจับคู่ (Matching) พ่อ

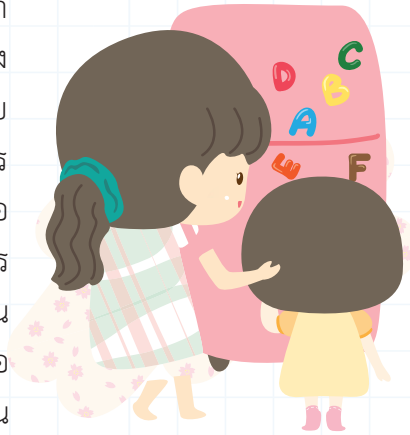
แม่สามารถสอนให้ลูกเรียนรู้เกี่ยวกับการจับคู่ระหว่างรูปร่าง รูปแบบตัวอักษรและคำพูด คุยกับลูกเรื่องเกมการจับคู่ เช่น จับคู่บัตรภาพกับตัวอักษร เมื่อลูกดูบัตรภาพแล้วให้ออกเสียงเรียกชื่อบัตรภาพนั้น และบอกตัวอักษรที่ตรงกับบัตรภาพพร้อมกัน

2. เสียงสัมผัส (Rhyming) สอนเรื่องการบอกคำที่จบด้วยเสียงที่เหมือนกัน เล่นเกมกับลูกโดยให้บอกคำที่มีเสียงเหมือนกัน เล่นคำที่ออกเสียงคล้ายกัน หรือชักชวนให้ลูกร้องเพลง ต่อเพลงง่ายๆ ที่ลูกสามารถร้องได้

3. ทักษะเกี่ยวกับตัวอักษร

(Letter skills) สอนให้ลูกจดจำรูปร่างของตัวอักษรและเสียงของตัวอักษร ให้ลูกสังเกตตัวอักษรจะช่วยให้ลูกจำได้ดีขึ้นและออกเสียงตัวอักษรนั้นให้ลูกฟัง เช่น ตัวอักษรจากหนังสือ ก ข ค หรือ A B C แม่เหล็กตัวอักษร บล็อกหรือภาพตัดต่อ (puzzles) ที่เป็นตัวพยัญชนะ แผ่นภาพพยัญชนะ หรือของเล่นเด็กที่กดแล้วมีเสียงเป็นคำอ่านแล้วให้ลูกพูดตาม อ่านหนังสือกับลูกโดยพ่อแม่ชี้นิ้วไล่ไปตามคำที่อ่าน

4. ทิศทาง (Direction) สอนเรื่องตัวอักษรเรียงจากด้านซ้ายไปด้านขวา วิธีการอ่านหนังสือต้องเริ่มจากซ้ายไปขวาและจากบนลงล่าง

5. ทักษะการเคลื่อนไหว
กล้ามเนื้อ (Motor skills) การฝึกเขียนตัวอักษรและคำต่าง ๆ จะช่วยให้ลูกซึมซับการอ่านได้ดีขึ้น สอนให้ลูกฝึกเขียนตัวอักษรและคำโดยเลือกใช้ดินสอที่เหมาะสมกับมือของลูก จะช่วยให้เขาควบคุมการเขียนได้ดี เล่นกับลูกโดยใช้กิจกรรมที่เน้นการใช้กล้ามเนื้อมือ เช่น การขยำ การบีบ การฉีก การตัด

6. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับภาพพิมพ์ (Concepts of print)
สอนเรื่องวิธีการใช้หนังสือว่าต้องเปิดจากขวาไปซ้าย รูปภาพที่แสดงเป็นรูปประกอบคำในหนังสือนั้น เนื้อเรื่องมีการเริ่มต้น กลางเรื่องและตอนจบ ขณะอ่านอาจใช้คำถามเพื่อให้ลูกมีส่วนร่วม หรือพาลูกไปร้านหนังสือในวันหยุดให้เขาได้เลือกซื้อหนังสือที่เขาสนใจและเหมาะสมกับวัย หลังการอ่านถามคำถามเพื่อให้ลูกมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือที่ได้อ่าน

7. ทักษะด้านภาษา (Language skills) พ่อแม่ควรทราบว่ายิ่งลูกมีประสบการณ์เกี่ยวกับภาษามาก ก็ยิ่งทำให้ลูกเรียนรู้การอ่านได้ง่ายขึ้น พ่อแม่จะช่วยให้ลูกมีทักษะด้านภาษาได้โดยการให้เขามีส่วนร่วมในการฟัง และพูดคุยสนทนาทั้งกับผู้ใหญ่และกับเด็กด้วยกัน เพื่อให้ลูกได้พบเจอกับคำศัพท์ที่แปลกไปจากชีวิตประจำวัน รู้จักการใช้คำที่เหมาะสมกับคู่สนทนา ฝึกให้ลูกฟังเรื่องเล่าหรือบทกวีต่าง ๆ เป็นต้น

